

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Sexta. De Oppositione, Æquipollentia, & Conversione Propositionum
Modalium & Hypotheticarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

tia conversio fit per contra positionem quæ proprie conversio non est, & est conversio in quâ non mutatur quidem quantitas, nec qualitas, sed per additionem negationum ex terminis finitis fiunt termini infiniti, hoc genere convertuntur universalis affirmativa, & particularis negativa. Exemplum primæ sit: *Omnis homo est animal, ergo omne non animal est non homo; secundæ, Aliquis homo non est albus, ergo quoddam non albus non est homo; Universalis Regula pro omnibus est quod in utraq; propositione semper sumantur termini in eadem suppositione, & sub eadem significatione. Ut autem dicta facilius capiuntur cum summulistis communiter adfero memoriæ mandandum vulgatum distichon mutato solo nomine Eva in Est: :*

Feci simpliciter, convertitur Est per Acci, Asto per Contra, sic fit Conversio tota.

In quibus carminibus principales ad propositum spectantes tres sunt dictiones istæ *Feci, Est, & Asto*, quæ dictiones denotant propositiones in illis comprehensas qualiter converti debeant, ita ut sensus carminum sit, Propositiones comprehensæ in dictione *Feci* debent converti simpliciter, quæ verò denotantur per dictionem *Est* debent commutari per accidens, & quæ insinuantur per *Asto* debent converti per contrapositionem. Ubi ulterius autem advertendum quod propositiones quæ in dictionibus comprehenduntur designentur per vocales contentas, & non per consonantes, in omnibus autem non comprehenduntur plures, quam quatuor sequentes *A. E. I. O.* quarum prima significat universalem affirmativam, secunda universalem negativam, tertia particularem affirmativam, & quarta particularem negativam, quod his duobus versibus exprimi solet

Afferit A, negat E, sunt universaliter Ambæ,

Afferit I, negat O, sunt particulariter Ambæ.

Unde ly *Feci* designat quod universalis negativa & particularis affirmativa convertantur simpliciter, *Est* verò significat, quod universalis negativa possit etiam converti per accidens, universalis autem affirmativa per accidens solum loquendo universaliter, dico autem loquendo universaliter, nam in terminis convertibilibus etiam potest simpliciter converti, ut Omnis homo est risibilis, ergo omne risibile est homo, *Asto* demum denotat quod universalis affirmativa & particularis negativa converti possint per contra positionem, ut autem quoq; cognoscas quales debeant esse propositiones convertentes, sequens suscipe carmen:

Ecce tibi primi armigeros sec; arma dono ter:

In quo carmine prima illa verba *Ecce tibi primi*, significant in prima conversione, seu simplici transmutari *Ecce & tibi*, id est, *E in E, & I in I*, seu universalem negativam in universalem negativam, & particularem affirmativam in particularem affirmativam: Illa verò *Armigeros sec*, denotant per secundam conversionem quæ est per accidens, converti *A in I, & E in O*, id est, universalem affirmativam in particularem affirmativam, & universalem negativam in particularem negativam: Ultima tandem *Arma dono*

F. Amandi Hermann Logica.

ter significant in tertia conversione, quæ est per contrapositionem, converti *A in A, & O in O*, id est, universalem affirmativam in universalem affirmativam, & particularem negativam in particularem negativam. Hucusq; de conversione propositionum quæ constant utroq; extremo communi, sed quæstio alia est, quid sit dicendum, si propositiones constarent utroq; extremo singulari? aut, si constarent subiecto singulari & prædicato communi? vel deniq; si constarent subiecto communi & prædicato singulari? quod Aristoteles in tradendis conversionibus non spectavit. Ad primam tamen quæstionem respondeo propositiones tales, sive affirmativæ, seu negativæ fuerint convertendas esse simpliciter, verbi gratiâ, Aristoteles est hic Philosophus, ergo hic Philosophus est Aristoteles, Aristoteles non est Socrates, ergo Socrates non est Aristoteles. Ad secundam dico, illas propositiones convertendas esse per accidens, affirmativas quidem in particulares, ut Aristoteles est Philosophus, ergo aliquis Philosophus est Aristoteles, negativas verò & in particulares & in universales hoc modo, Aristoteles non est lignum, ergo aliquid lignum non est Aristoteles, & ergo nullum lignum est Aristoteles. Si tertio modo deniq; sint constitutæ propositiones, tunc affirmativæ & universales negativæ convertuntur per accidens in singulares hoc modo, Omnis vel aliquis Philosophus est Aristoteles, ergo Aristoteles est Philosophus; Nullus factor est Aristoteles, ergo Aristoteles non est factor: Negativæ verò singulares non convertuntur, darentur enim conversæ falsæ & convertentes veræ, ut si diceret: Aliquis Philosophus non est Aristoteles, ergo Aristoteles non est Philosophus. Hæc de conversione æquipollentia & oppositione Propositionum de inesse, seu absolutarum categoricarum, & quamvis ex dictis sufficienter possit colligi conversio, oppositio, & æquipollentia modalium & hypotheticarum, attamen majoris claritatis gratia particulari subsequenti quæstione earundem propositiones explicare volui. Sit igitur

QUÆSTIO VI.

De Oppositione, æquipollentia, & Conversione Propositionum Modalium & hypotheticarum.

Quantum ad primam tituli partem de oppositione, sciendum in hoc genere propositionum, tot esse oppositiones, quot viæ sunt in absolutis, videlicet: *Contrariam, Contradictoriam, Subcontrariam*, & quartam impropriam *subalternam*, In quibus proinde etiam adhibentur eadem leges & regulæ quæ tradi solent pro absolutis, nam nec propositiones modales contrariæ possunt esse simul veræ; nec subcontrariæ simul falsæ; nec contradictoriæ simul veræ aut simul falsæ; nec deniq; fieri potest ut subalternante existente vera subalternata sit falsa, cum etiam hic ex veritate subalternantis colligatur veritas subalternatæ, & ex hujus falsitate falsitas illius; Hæc sunt cum absolutis in modalibus communia; Itaque Pro Particularibus.

Notandum 1. Quod sicut quantitas categoricarum colligitur per signa supra rela-

I.
Tot modi oppositionum in modalibus quod in absolutis.

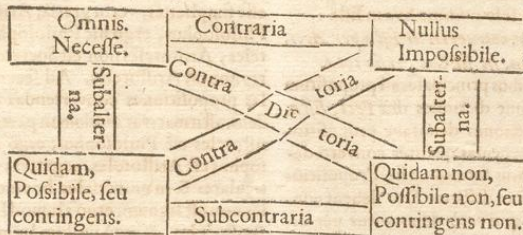
ra, ita etiam quantitas modalium exprimitur per modos signis illis æquivalentes, *Necesse* igitur modus est universalis affirmativus æquivalentis signo *Omnis*; *Impossibile* est modus universalis negativus æquipollens signo *Nullus*; *Contingens* verò, seu *possibile* est modus particularis affirmativus & assimilatur signo *Aliquis*, vel quidam, & tandem *possibile non*, seu *contingens non*, est modus particularis negativus & valet idem ac *aliquis non*, seu *quidam non*, quòd Summulistæ his duobus exprimunt verbis:

Omnis necesse valet; impossibile, nullus; Possibile, quidam; quidam non, possibile non.

Unde quemadmodum modi dicti per omnia

æquipollent signis prædictis ita etiam eodem sibi opponuntur, quare sicut *Omnis & nullus* sibi opponuntur contrariè, ita sibi etiam contrariè opponuntur *necesse & impossibile*, & sicuti sibi contrariantur *quidam & quidam non*, ita *possibile & possibile non*, & iterum sicuti sibi contradicunt, *Omnis & quidam non*, *Nullus & aliquis*, ita contradicunt *Necesse & possibile non*, seu *contingens non*, *Impossibile & possibile*, seu *contingens*, & tandem sicut *Omnis & aliquis*, *nullus & aliquis non* subalternantur, ita etiam *necesse & possibile*, seu *contingens*, ac *impossibile & possibile non*, seu *contingens non*. Quòd ut clarius intelligas in spice appositum exemplar in folis modis consistens, quibus facile addere poteris dicta ad libitum.

II.
Signa Propositionum modalium
Quibus exprimitur signis.

Notandum 2.

Præter dictos modos diversarum appellationum earumq; oppositiones adhuc alias esse quæ versantur circa modos ejusdem appellationis & nominis, quas etiam hic adhuc parum fufius explicare volui, ita tamen ut prius explanem eas quæ constant dicto singulari, seu subiecto singulari, deinde eas quæ constant dicto communi, seu subiecto communi. Itaq; Propositiones modales *Contrariæ* ex dicto singulari sunt, quæ constant modo eodem universali & dictis contradicentibus: ut *Necesse est Socratem sedere*, *Necesse est Socratem non sedere*; *Non possibile est Socratem sedere*, *Non possibile est Socratem non sedere*; *Non contingens est Socratem sedere*, *non contingens est Socratem non sedere*. item *Impossibile est Socratem sedere*, *Impossibile est Socratem non sedere*; *Possibile est Socratem sedere*, *Possibile est Socratem non sedere*; *Contingens est Socratem sedere*, *contingens est Socratem non sedere*; *Non necesse est Socratem sedere*, *non necesse est Socratem non sedere*; *Non impossibile est Socratem sedere &c.* *Contradictoriæ* sunt quæ constant eodem dicto & modis contradicentibus, ut *Necesse est Socratem sedere*, *Non necesse est Socratem sedere &c.* licet in cæteris. *Subalternæ* sunt quæ constant & modis & dictis contradicentibus, ut *Necesse est Socratem esse hominem*, *non necesse est Socratem non esse hominem*; *Non possibile est Socratem sedere*, *Possibile est Socratem non sedere*; *Non contingens est Socratem sedere*, *contingens est Socratem non sedere*; *Impossibile est Socratem esse hominem*, *non impossibile est Socratem non esse hominem*. Pro oppositione autem, quæ constant dicto communi duæ regulæ assignantur, una ad modos altera pertinet ad dicta: Prima, quæ ad modos spectat, est, quòd *Contrariæ* dicto communi, constare debent modo eodem universali, *subcontrariæ* eodem particulari, *contradictoriæ* verò & *subalternæ* modis contradicentibus. Altera de dicto est, Quòd *contrariæ*, *subcontrariæ*, & *subalternæ*, si ex necessario fuerint, constare debent dictis contradicentibus aut contrariis, si verò ex possibili, aut contingenti, aut impossibili, tunc opus est ut constent dictis contradicentibus, aut subcontrariis, *Contradictoriæ* verò idem omnino dictum habere debent. Pro hujus rei majori & clariori notitia solet Tyronibus particulare schema hic apponi, verumtamen quia ex æquipollentia modalium & schematibus ibi apponendis facile oppositionem earundem intelligent, ideo illuc eos remitto; Progredior itaq; ad *Æquipollentiam*.

III.
Alii modi oppositionum.

Regule pro oppositione.

De *Æquipollentia* propositionum modalium agit Philosophus lib. de Interpret. c. 13. circa quam maximè Tyrones laborant, ut constat experientia magis eos confundi quàm juvari, attamen sequendo Summulistarum de hac materia gratiosas inventiones propter eos, qui capere non possunt, cupientes capere defraudari desiderio suo non debent; Quare animadvertite Recentiores hanc difficultatem & intricacionem enodare cupientes, excogitarunt has quatuor dictiones, *Amabilis*, *Edentulus*, *liace*, & *Purpurea*, ita ut nimirum prima dictio significaret primam tabulam, secunda secundam, & reliquæ reliquas eodem ordine; Itemq; ut vocalis *A* significaret propositionem affirmativam modi & dicti, *E* affirmativam modi & negativam dicti; *I* negativam modi & affirmativam dicti, *V* negativam utriusque, quam vocalium significationem his duobus verbis exprimunt:

Destruit V totum, verum A confirmat utrumq;

Destruit E dictum, destruit Iq. modum.

Ex quo licet colligere, quòd dicti Recentiores primas duas tabulas ex propositionibus particularium modorum constituant; posteriores verò ex propositionibus quæ constant modis universalibus, relinquendo in omnibus tabellis ultimo loco modales ex necessario fuerint

IV.
Æquipollentia explicatur.

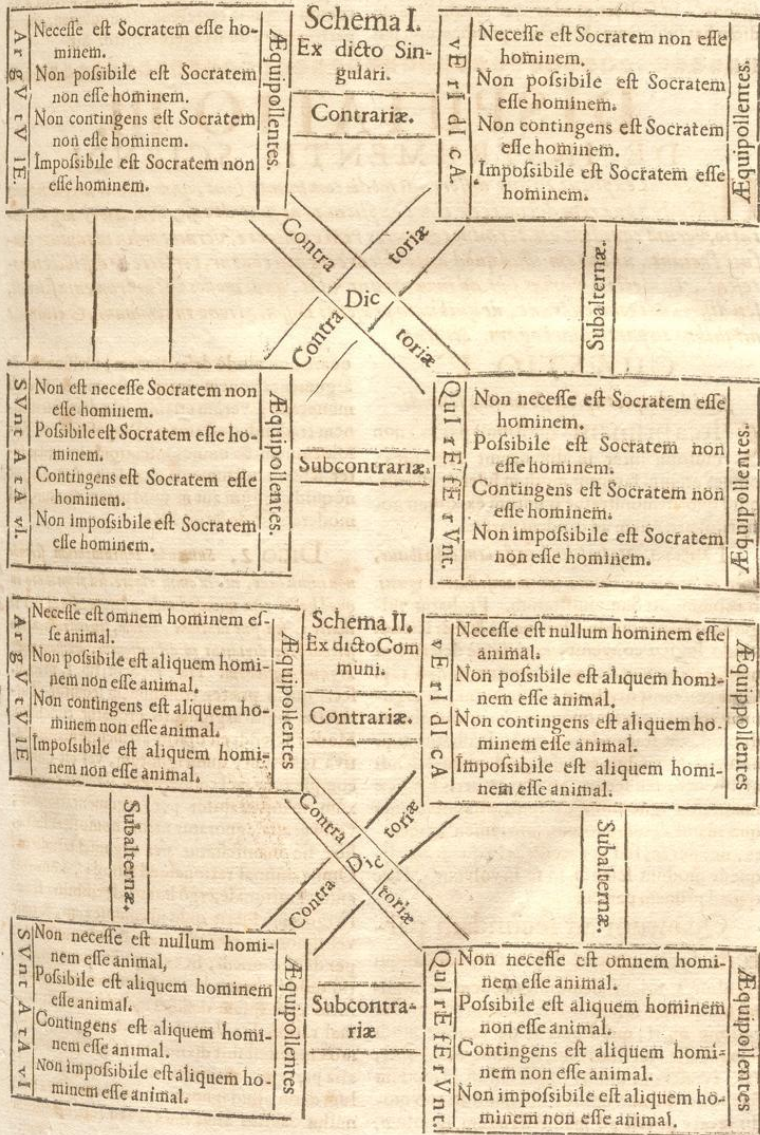
ma vocalis cuiuscumq; dictionis significat modalem expossibili, secunda modalem ex contingenti: tertia ex impossibili, quarta ex necessario, Fundamentum eorum est potissimum, quod etiam Aristoteles sic fecisse deprehendatur, Verumtamen hoc eorum fundamentum nullum est, nam licet Aristoteles eo modo quo ipsi recentiores faciunt tabellas disposuerit, in fine tamen corrigendum esse eum modum admonuit, & alio digerendum censuit, quare cum eo correctum eius modum amplectendum duxi, & primo loco modales statuere volui, quae continentur ex necessario, deinde ex possibili, tertio ex contingenti, & ultimo loco ex impossibili, quoniam talis ordo & magis natui rerum congruit, & optime descriptioni absolutarum correspondet, hinc etiam alias dictiones afferro

descriptioni & ordinationi positae magis accommodas, & sunt

Argutule, Veridica, sunt Atavi, qui referunt, V.

quarum primae significant duas tabellas contrariarum, duae posteriores tabellas Subcontrariarum, quae immediate tabellis contrariarum subscribenda sunt, ut absolutarum descriptioni respondeant, servata semper vocalium significatione quoad affirmationem & negationem, quod significant in Recentiorum dictionibus, Quod ut clarius fiat duo schemata subijcere volui, quorum primum continet oppositionem & equipollentiam modalium ex dicto singulari, secundum ex dicto communi, omnes autem propositiones in eadem tabella positae sunt sibi equipollentes.

proponuntur alio termino.

VI. Ex quibus figuris facile intelliges omnem oppositionem & equipollentiam propositionum modalium: quare si aliquis te interrogaret & abs te peteret aliquam contrariam propositionem huic, Necessè est Socratem esse hominem, facile poteris quatuor assignare contrarias, hanc nimirum ejusdem generis & dictionis. Necessè est Socratem non esse hominem, & alias tres reliquorum generum & appellationum huic equipollentes, videlicet: Non possibile est Socratem esse hominem: Non contingens est Socratem esse hominem: Impossibile est Socratem esse hominem, & sic de cæteris sine ullo labore difficili.

est commutatio eorum extremorum, quæ in dicto continentur servatâ qualitate dicti, & veritate totius modalis, ut si dicas, Necessè est Socratem esse hominem, ergò necesse est hominem esse Socratem, loquor autem hic de modalibus quæ efferuntur per verba infinitiva nam in his nunquam modus potest esse subiectum etiam si in principio orationis ponatur, unde si sit transpositio in propositione tam modicam dicti, tunc non est alia commutatio quam secundum situm. De cætero convertuntur modales sicut simplices, unde etiam facile simplicium regulæ hic applicari poterunt. De oppositione & equipollentia hypotheticarum non multum curant Summulistæ, nam cum equipollentia sit adinventâ ad clarificandas propositiones obscuriores, si in illis aliquid adderetur, magis redderentur obscuræ, unde potius Tyrorum ingenia terrerent quam juverent, quare pariter ultra de iis agere omitto. Sit

VII. *Explicatur Conversio modalium.* Conversio Modalium non est commutatio extremorum principalium propositionis, ut scilicet modus qui prædicatur de dicto fiat subiectum, & dictum prædicatum, sed

DISPUTATIO III. DE INSTRUMENTIS SCIENDI.

Hactenus explicui ea quæ differendi modis communia sunt, quare nunc accedendum est ad ea quæ rem distinctè & clarè explicant, ut sunt distinctè & argumentatio, verum equidem est terminos & voces rem explicare, verum tamen id tantum confuse faciunt, ut autem illud quòd ante obscurè cognoscebatur, perfectè & distinctè imo tescat, Dialectici varias sibi ad invenerunt vias, quas modos vel instrumenta sciendi, seu differendi compellarunt, de quibus in præsentî Disputatione in communi, & etiam de aliquibus in particulari agam. Sit itaq.

QUÆSTIO I.

Quid & quotuplex sit modus sciendi.

I. **C**irca primam Quæstionis partem non multum inter se dissentiunt Authores, omnes etenim fatentur modum sciendi esse aliquid quo demonstratur ignotum ex aliquo notiori, quare etiam ad eandem partem.

quare non modò definitionem, divisionem, & argumentationem inter instrumenta sciendi numerant, verum etiam methodum seu ordinem tradendi doctrinam, Propositionem, Resolutionem & omnes intentiones secundas inter sciendi instrumenta recensent; Attamen ut nè quid nimium aut ne quid parum dicatur, sed moderata sit doctrina idèò.

II. **D**ico 1. Modus sciendi ut sic benè describitur, quòd sit oratio ex natura sua manifestativa ignoti. Ita communis Summulistarum. Probatur vulgato probandi modo, Quia omni & soli sciendi modo logico convenit, ergò benè describitur modus sciendi ut sic: probatur aut. quoad 1. p. Quia convenit divisioni, definitioni, & argumentationi, præter quos non datur alius sciendi modus ut statim dicam ergò. Probatur 2. p. antecedentis, Quia eo ipso quòd modus sciendi artificiosè, seu secundum regulas artis Logicæ manifestet ignotum, excludit alias orationes quæ manifestant ignotum, non tamen artificiosè, nec per se, sed per accidens in quantum aliquem modum sciendi in se involvunt. Hæc quoad primam partem

IV. **D**ico 2. Sumendo Instrumentum sciendi non nimis laxè, nec in omni rigore, sed propriè pro eo quòd habet vim manifestandi ignotum, seu id fiat vi illativa, seu sine illatione, modus, seu instrumentum sciendi benè dividitur in definitionem, divisionem & argumentationem. Hæc est Scoti lib. 1. prio. q. sec. quem præter communem sequitur Tartaretus cujus argumento probatur conclusio. Modus sciendi est oratio artificiosè manifestativa ignotum, quòd ignotum, vel est quid in complexum, vel complexum, si fuerit complexum manifestabitur per argumentationem, verbj gratia, ignoratur utrum homo sit risibilis, hoc sic manifestatur per argumentationem; Omne animal rationale est risibile, homo est animal rationale, ergò homo est risibilis: si verò ignotum fuerit quid in complexum, & tunc vel ignoratur ejus essentia, & sic manifestatur per definitionem, sit exemplum quòd ignoretur quid sit homo, hoc statim manifestabit definitione quæ ipsum definit quòd homo sit animal rationale: Vel ignoratur ejus partes quas mox manifestabit divisio, verbj gratia, hominis alia pars est corpus, alia anima, ergò sicuti nullum datur aliud ignotum præter assignatâ, ita nullus dabitur alius modus seu instrumentum manifestandi

III. **Q**uantum ad secundam partem magis intricatè disputatur, nam aliqui rigidiores solam demonstrationem & argumentationem fatentur esse modum sciendi hæc ratione moti, quòd putent de ratione modi sciendi esse vim illativam. Ita Zabarella, Faber; Alii e contra in modis nimis diffusi ad modum sciendi reducant omne illud quòd aliquo modo juvare potest ad manifestandum ignotum,